

І. Лаврівська

СВЯТА ОЛЬГА

Сурми грають, сповіщають, що княгиня Ольга з дружиною з походу вертається. Всі вийшли зустрічати.

— Слава нашим воїнам! Слава переможній княгині! — У кожного радість на лиці.

Князенко Святослав, що за той час вже добре підріс, на коні поруч воеводи їхав, випрямився на весь ріст і показав людям свій меч— меч князя Ігоря.

— Це меч мого батька, і ним я країні нашій славу здобувати, буду!
— Хай живе наш князенко! Слава Святославу!

Княгиня Ольга сумна на сина поглянула. Обличчя її зовсім не було грізне, тільки дуже сумне чомусь — вона неначе ще чула крики і стогін, бачила полум'я страшне, а поверх нього вогняний хрест.

Завинута у свій чорний плащ, їхала і немов і не чула, як на її честь сурми грають, як люди радіють, що вона щасливо і переможно вернулася додому. Їхала княгиня струнко на коні й думала.

Нараз щось заблистіло понад дахами домів—що це?—знову хрест? Так, хрест, але якийсь інший, такий гарний, золотом облитий, а як він сяє. Ось промінь упав на нього і відбився мільйонами променів! Яка краса!

Це хрест на святині нового Бога, не хрест на першій Христовій церкві св. Іллі в Києві.

Як добре дивитися на нього... спокій заливає душу...— і обличчя княгині, що з грізного перетворилося було в сумне, тепер проясніло і добрим стало, а світло, що відбилося від хреста, його озолотило і таким гарним, таким чудовим зробило, як ще ніколи перед тим.

Підїхала княгиня ближче і стала перед церковцею, а за нею здивовані дружинники.

— Що це, княгине! Невже ти хочеш старих богів на нового проміняти?
— Я сповнила те, чого старі боги від мене жадали — криваву помсту — а тепер душа моя спокою прагне.

І відкрилися двері церковці, і в них став священик — в руці тримав хрест — підніс його вгору і поблагословив княгиню. І довго дивилась княгиня на маленький хрест в руці о. Григорія, дивилась і дивувалась, що він знову інший. Перший був палаючий, вогняний, страшний, другий — блискучий, могутній, а цей третій такий маленький, такий спокійний, що хочеться його завжди при собі мати...

І оглянулась княгиня, хотіла синові Святославові хрест показати, але Святослава не було — нікого не було — тільки вона і хрест у руці О.Григорія.

Рядила княгиня київською державою. Порядки наводила: бідним помагала, покритвджених боронила, а тих, що кривдили, карала. А весь час і пам'ятала про хрест — цей маленький, цей, що наповняв її серце любов'ю... Ох, як хотілося його мати! Завжди при собі!

І задумала княгиня поїхати у Візантію. Зібрала великий почет: 12 панн двору, 22 лицарі і служби багато, дарунків всяких повно і поїхала в Царгород.

У царській палаті приймав княгиню Ольгу цар Константин. Палата була вся у золоті. Золотий трон, прикрашений різьбами, стояв на підвищенні, а на ньому сидів цар Константин в пурпуровій одежі, багато самоцвітами прикрашений. По обох боках трону стояли чудові різьби, наче дерева, а на них повно пташок. Перед троном лежали два леви, наче живі. На стінах висіли кришталеві прикраси, на яких гралися барвами веселки промені світла.

Відкрилися двері, і увійшла княгиня Ольга зі своїм почотом. Вбрана в чорну одягу, трохи бліда, з чудовим обличчям, з сяючими очима, над якими рисувався прекрасний лук чорних брів — стала київська княгиня перед троном могутнього грецького царя. Цар дивився на неї, очей відвести не міг. Яка краса, яка повага, який спокій на чудовому лиці цієї жінки зі Сходу.

— Привіт тобі, царю, від київської землі!

— Вітай у моїх порогах, велика княгине! — сказав цар.

І наче за порухом чародійної палички, почали пташки, що на різьблених деревах сиділи, співати, дзвіночки дзвонити, кристали рухатись і світло червоне залило цілу кімнату. Трон, на якому сидів цар, знісся вгору, а два леви піднесли свої голови й загарчали. Так то зустрів цар Константин київську княгиню Ольгу.

І що довше гостювала княгиня Ольга у Царгороді, то більше дивувався цар її розумові й подивляв її красу.

— Княгине, достойна ти царювати з нами.

— Царю, добробут в тебе великий, багатства, чудес всяких що не міра, але не цього я в тебе шукаю. Я поганка. Я прийшла сюди, щоб Христа слугою стати. Охрести мене, царю, і хресним батьком будь мені.

— Велика ти жінка, княгине, і великий розум у тебе. Христова віра тобі і всім, хто її визнає, правдиву в житті дорогу покаже. Дорогу щастя, любови, ласки.

І охрестив царгородський патріарх княгиню Ольгу. Ймення їй дали Олена, а хресним батьком був цар Константин.

І бенкет уладив цар. Багато гостей понапрошував. Палата царська світлами горіла, кристалі мінилися барвами веселки, пташки співали на різьблених деревах, а золоті прикраси дзвеніли звуками радості.

— Княгине, трон скажу біля свого поставити, озолочу його, а тебе царицею Візантії зроблю!

— Велика це ласка для мене, царю! Але ти сам мене хрестив, і во хрес-ті донькою своєю назвав. У християн нема такого звичаю, ти сам це добре знаєш.

— Правда твоя, княгине! Хай буде так. їдь у свою землю і на славу Христа ряди нею.

Прощався Царгород з київськими гостями. Цар дарунків багато гостям на дорогу дав: повно золота, срібла і самоцвітів, кристалів і дорогих тканин.

— Чи ще чого велика княгиня бажає?

— Всі твої великі і багаті дарунки хай будуть для мого двору, а для мене — оце, — і показала очима на маленький хрестик, що стояв в бічній кімнаті на вівтаріку. — Царю, як твоя ласка, дай мені цей хрестик. Маленький, звичайний хрестик, що на ньому Христос розп'ятий.

І дав цар Константин княгині Ользі те, чого бажала: хрестик такий, що його можна при собі мати, такий, який вже давно у її серці був.

І поїхала княгиня Ольга у свою землю, в київську державу, яку ніколи і нізащо була б не проміняла.